

Toimetus ja tallus TALLINNAS, S. Brookusmägi nr. 8. Telefon nr. 158. (Sõjawäe keskjaamast) Toimetaja kõnetunnid kella 12—1.	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS Sõjawägede staabi väljaandel.</p>	Tellimise hind: 1 aasta peale 40 marka 1/2 " " 20 " 1/4 " " 10 " Kuulutuste ja teada- annete hind: lga kor- pusrea eest 2 marka.
Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.		
№ 50.	Laupäeval, 11. detsembril 1920.	II. aastakäik.

Hisukord.

Ametlik osa:

1. Väljawõtted Sõjainistri päewa-
käskudest.
2. Väljawõtted käskudest Wabariigi
sõjawägedele.

Üleüldine osa:

1. Seda ja teist Jaapani sõjawäest.
(N. Reek.)
2. Mõned tähtsamad väljawõtted sõja-
wäe majandusseadustest. (Karl Mitt.)
3. Lubendorffi sõjamälestused.
4. Segateated.
5. Toimetusele tulnud kirjad.
6. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljawõtted Sõjainistri päewakäskudest.

Nr. 1154. a

Tallinnas, 27. novembril 1920.

25. novembril maatafin mina Tartus asuwat sõjawäe asutusi ja wäeosafi; igal pool walitses ees-
kujulit kord, mis on wõidud saawutada diwiisi ja
wäeosade ülemate energilise töö tõttu.

Doen oma kohuseks tänu awaldada 2. diwiisi üle-
male, kindral-major Heinzele ja asutuste ja wäe-
osade ülematele nende wiljarikka töö eest Wabariigi
kasuks.

Sõjainister Piip.

Nr. 1161.

Tallinnas, 30. novembril 1920.

Awaldan teadmiseks „Riigi Teatajas“ nr. 203|204
awaldatud Toitlusministeeriumi määruse toiduainete
weo kohta üle riigi piiri ja 10-ne werstalise manner-
maa piiriäärsele maarippa:

Wabariigi walitsuse poolt 6. septembril 1920. a.
wastuwõetud seaduse kaupade, toiduainete ja loomade
wähjameo kohta 10-werstalise mannermaa piiriäärsele
maarippa ja üle riigi piiri („Riigi Teataja“
nr. 155|156 — 1920. a.) § 5 põhjal teatab
toitlusministeerium, et reisirajad, kes piiriäärsele
maarippa ehk wabariigi piiridest wälja sõidawad, wõi-
wad toiduaineid järgmisel määral ilma loata kaasa
wõtta: leiba — 5, lihasaadusi — 3, piimasaadusi —
2 ja teisi toiduaineid 3 naela.

Nr. 1162.

Tallinnas, 30. novembril 1920.

Awaldan teadmiseks „Riigi Teatajas“ nr. 197|198
awaldatud määruse 10-werstalise mannermaa piiri-
äärse keeluwõu kohta:

Wabariigi walitsuse poolt 6. sept. 1920. a. was-
wõetud seaduse — kaupade, toiduainete ja loomade wähja-
meo kohta 10-werstalise mannermaa piiriäärsele
maarippa ja üle riigipiiri — § 1, määruse 1 (Riigi
Teataja nr. 155|156, 1920. a.) põhjal on toitlus-
ja kaubandus-tööstusministeeriumi poolt omawahelisel
tootuleppel 10-werstaline mannermaa piiriwõu järg-
miselt kindlaks määratud:

Keeluwõusse kuuluvad maakohad, mis järgmisest
joonest piiri pool asuwad:

Pärnu maakonnas: Kabli, Urisaare, Pihte, Marina,
Saarde, Woltweti, Wäljatüla, Metfaküla Päraküla,
Sarja, W. Kariste, Pööglit mõis, Hohenlind, Riisa.

Wiljandi ja Tartu maakonnas: Taagepere, Roope
mõis, Ala mõis, Prüüsi mõis, Tagula mõis, Karula jaam.

Wõru ja Petseri maakonnas: Karula mõis, Abja,
Sengi, Kaudsepa, Matsi, Rõuge, Saanja mõis, Presfi,
Pünni, Saitsewa, Lotowo, Koschelti, Näpšowa,
Troshjanta, Woifla, Saare.

Tartu maakonnas: Rafina, Laspalu, Rastre mõis,
Meoma, Rõwa, Hallitu mõis, Pällu, Tarakwere mõis,

Põnnu mõis, Ulvi-Kõrremets, Udratu, Sällisaare, Awinurme, Matsma, Ennisaare.

Viru maatonnas: Suurevälja, Pikk, Tubu-
linna, Sällitu, Porekova, Wast-Narwa, Bihitja,
Perewoloto, Permestüla, Kuningaküla, Gorodento,
Wallisaare, Wäästo, Kulga, Narwa, Narwa-Jõesuu.

Märkus: Ülemaltähendatud punktid, kust teelu-
wõõ algusjoon läbi läheb, ei kuulu mitte teeluwõõsse.

Nr. 1168.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

Luban sõjawäe osades ja asutustes eraisititena
teenivatele hobuste rautajatele palka maksta Riigi
Teatajas nr. nr. 57/58 ja 61/62 ettenähtud wasta-
wate normide järel: wanemale rautajale 1. järgu
mehaaniku ja nooremale rautajale 2. järgu mehaaniku
palganormi järel, 1. detsembrist s. a. arwates.

Nr. 1171.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

Lennuroodu lipnik Wolbemar Post, kes Briti
rahwuswahelise õhusõidu seltsi juures lenduriteksami
ära teinud, kinnitakse sõjawäe lenduri kutses.

Nr. 1172.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

Riist Wabariigi Sõjawägedele nr. 138, § 1,
7. augustist 1919. a., ja Sõjawägede Ülemjuhataja
päewakäsi nr. 423, §§ 1 ja 2, 1. augustist 1919. a.,
suurtükilwäe tehnikeride ja pyrotehnikeride kohta lugeda
maksuasetats.

Suurtükilwäe tehnikerid ja pyrotehnikerid ümber-
nimetada tehnik-ohwitserideks, alufelts wõttes endise
Wene Sõjawäe päewakäsu nr. 420, 28. juunist 1917.

Ümbernimetamisels ettepanekud teha üleüldises au-
tasu ettepaneku korras.

Kindralstaabi Kindral-Major Larka.

Sõjaministri eest.

Wäljawõtted käskudest Wabariigi sõjawägedele.

Nr. 1174.

Tallinnas, 29. novembril 1920.

Allpool tähendud S. Warustus-Walitsuse Sõjariis-
tade osatonnas teeniwad suurtükilwäe tehnikerid ja pyro-
tehnikerid nimetatakse ümber järgmistesse tehnik-ohwitseri
auastetesse:

Suurtükilwäe pyrotehniker Heinrich Lipstol —
tehnik-lapteniks, wanusega 7-ist detsembrist 1915.

Suurtükilwäe pyrotehniker Martin Sepp — teh-
nik-lapteniks, wanusega 19-ist septembrist 1916.

Suurtükilwäe tehniker Johannes Lepp — tehnik-
alamlapteniks, wanusega 23-ist juunist 1915.

Nr. 1176.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

§ 2. 8-ist jalawäe polgust sanitär-leinant Aleksander
Martinson ülendakse sanitär-alamlapteniks, wanusega
27-ist märtsist 1917.

§ 3. 9-da jalawäe polgu juurde komandeeritud
sanitär-leinant Erich Sehn ülendakse sanitär-alam-
lapteniks, wanusega 18-ist maist 1919.

§ 4. Soomusrongide diviisi laatsaretist sanitär-
leitnant Friedrich Dahl ülendakse sanitär-alamlapteniks,
wanusega 10-ist juunist 1919.

Nr. 1177.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

3-ist jalawäe polgust sanitär-alamlapten Johan
Wares ülendakse sanitär-lapteniks, wanusega 3-ist
juulist 1919.

Nr. 1178.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

1-se wälja suurtükilwäe diviisjoni arst Gustaw
Konrad Michelson nimetakse ümber sanitär-leitnandiks,
wanusega 18-ist juulist 1914.

Nr. 1180.

Tallinnas, 3. detsembril 1920.

3-da wälja suurtükilwäe diviisjoni ülem alamlapten
Georg Rirschbaum ülendakse lapteniks, wanusega
21. septembrist 1920.

Sõjawägede Staabi Korraldus-Walitsusest alamleit-
nant Herman Wunn ülendakse leitnandiks, wanusega
26-ist juunist 1920.

Kindralstaabi Kindral-Major Larka.

Sõjaministri eest.

Üleüldine osa.

Üht ja teist Jaapani sõja- wäest.

N. Reek.

Kokkuseatud Wene Pea Kindralstaabi Walitsuse
andmete järele 1. jaanuariks 1914.

A. Rahwa sõjaline ettevalmistus Jaapanis.

1. Nooresoo sõjaline ettevalmistus.

Wäljamaalaste keskel on laialdaselt aset wõtnud
see arwamine, et Jaapanis noorte inimeste sõjaline
ettevalmistus wäga täieline olla, sest et nende koolides
wõimlemise- ja riwi-õppus, mõnikord koguni püksi-
harjutus on tarwitusele wõetud. See arwamine on
wäliste wõi pealiskaudse mulje all tekkinud ja nimelt
selle tõttu, et Jaapanis õige rikkalikult koolide arwu
juures uulitsal marsšijaid lapsi näha wõib, kes ise seal-
juures 2—3 sõjasarwel mängiwad. Selle tõttu saa-
dakse tõesti mulje, nagu walitsjeks kõrge sõjatus laste
 seas. Koolijõmpfikate osawus ja nende komandode liik-
wuse riwistus wõimlemise ja riwi harjutustel anna-
wad küll põhjust õisusi teha, mis aga mitte tõega,
statistiliste andmetega, ei ta kooli õpetawadega tõlku
ei käi.

Rahvatoolis, kuhu lapsed mõlemast soost juba 6-e aasta vanuselt astuvad,*) lauluga ja marsšiga (ilma püüfideta) võimlemist nõutakse ainult vanemate klasside poistelt, 5-ist klassist algades, milleks 5 tundi nädalas on fiske seatud. Aga ka nooremate klasside poisid ja tütarlapsed teevad vahetundidel korralikke liigutusi, mis nende füüsilise jõu arenemise ootstarvet täidavad; neid harjutusi tehakse harilikult lauldes või jälle mängude näol.

Riivi-harjutused, mis 5-bas ja 6-bas klassides peetakse, seisavad marsšimises, jooksimises, lihtsamates ehitustes ja linnataha jalutamises. Sedasama toimetatakse ka rahvatooli 2-es täiendusklassis, mis aga mitte funduslik pole ja milles vähem kui pooled koolipoisid käivad.

Nõnda lõpetab noormees, kes pärastpoole ametisse peab astuma, 12-ne aasta vanuselt oma sõjalise ettevalmistuse, mis üldiselt ainult 2 aastat vältab, kui ta fundusliku 6-e aastase kooli läbi teeb, ehk 14-ne aasta vanuselt, kui ta 8 klassi on lõpetanud ja 4 aasta jooksul sõjaettevalmistust õppinud.

Kuni sõjaväeteenistusse astumiseni ei tee noored inimesed 6—8 aasta jooksul mingisuguste sõjaliste harjutustega tegemist, kuna nad põllul ja vabrikutes töötavad.

Magu statistika näitab, on noortest meestest, kes teenistusse võetakse, 80% rahvatooli lõpetanud, neist aga 50% ainult 6 klassi, järjekindlalt astub suurem jagu nekrutid õige väheste sõjalise ettevalmistusega teenistusse. Selle vastu aga suur isamaa-armastus (patriotism), mis peretonnas fiske kasvatub, alal hoiatud ja täiendatud koolis ja suurendatud Jaapani nime vägevusest, teeb palju kergemaks noorte inimeste sõjalise ettevalmistuse ülesande. Jaapani valitsus hotab oma kindlates kätes terve koolihariduse süsteemi: kõik õperaamatud antakse valitsuse poolt välja ja nad sisalduvad kõige juba, mis jutustab Jaapani vägevusest.

Koolides on funduslik nõndanimetatud moraali õpetus, mis usuõpetuse ajel täidab, viimast ei lubata ka misjonääride poolt ülevalpeetud koolides õpetada koolipoistele, kes veel ristiusulised pole. Uue aasta päeval tunakse koolipoiste ette keisri näopilt, millele nad kumardusi teevad, kusjuures neile enesetahjast, kohusest ja isamaa-armastusest kõneldatakse. Sarnaseid ettelugemisi ja fisenudisi tehakse igal juhul, ja jaapanlase ifelaadi juures, sõnakuulelikult kõike juba uskuda, mida vanemad räägivad, avaldavad sarnased fisenudised noore hinge peale sügavat muljet ja mängivad tegelikult suurt osa tulevase nekrutite kontingendi sõjalisel ettevalmistusel. Mis puutub võimlemise harjutustesse koolis, siis on viimased kasulikumad küll füüsiliste omaduste täiendamiseks, kuid määramata küll talupoja lastele tarvilikumad; linna lapsed aga, pärast kooli lõpetamist ja enne ametisse astumist, sagedasti teades või teadmata, rituvad oma tervise ära, sellepärast teenistusse kõlbmata nekrutite % tuleb peaaegalt linnalaste arvesse lugeda, kes oma vanemailt mitmesugused haigused on pärinud või jälle ise oma tervise rikkunud, halvades tervishoiu tingimistest elades.

Jaapani sõjameeste otsuse järele on kõige paremad nekrutid need, kes iialgi linnas pole olnud, selle peale vaatamata, et nende seas mehi leidub, kes sugugi koolis pole käinud ja koguni kirjaoskamatud on (koolis käimatuid — 15,55%, neist kirjaoskamatuid 4,28%).

Täielise rahvatooli kursuse läbitegemisel saadud kirjateadusest, f. o. 8 klassist pole veel määrustiklute ifeifiswaks lugemiseks ja õppimiseks küllalt, mispärast ta selles suhtes kool juba aja ei mänge, mis temale arwatakse. Üldiselt pole valitsusel püüdnud rahvatooli sõjateenistuse ettevalmistuse klassideks ümber muuta, laste riivi ja sõjaliste harjutuste väljaõpetuse mõttes.

Kõik valitsuse püüded on kehtkooli peale koondatud, kus ka tegelikult riiv, võimlemise, püüdnudete ja munde sarnaste õppuste peale palju aega on määratud. Iga nädal, 3-e tunni vältusel, iga kehtkooli 5-es klassis toimetatakse koolipoiste riivõppust ja võimlemist taga-warawäe ohwitseri või weltweebli juhatusel; riivõppus minnalte kuni rooõppuseni läbi (rooõppus juurearwatus); lastmist tegelikult pole; on ka mõnda välja-määrustikust, ja iga aasta võetakse 2—3 rännat-liikumist ühes enesetahjate wahenditega ette ja muud. Samasugustes tingimistest sünnib sõjaliste teaduste õpetamine kõrgemais õpeasutustes, juure arwatud mõni lasteharjutus. Kehtkooli 3-e esimeste klasside koolipoistel on puust püüsimudelid, wiimastel kahel ja üllikoolil on Murati püüsid. Koolijõempfikad on huwi ja armastusega asja juures, kuid see huwi wäheneb suuresti kõrgematesse klassidesse ülemimesse, ja üllikoolid püüwad juba kõigest wäest sarnaste õppuste eest ennast eemal hoida.

Cesmärk, mida valitsus püüab kätte saada sõjaliste harjutustega keht- ja kõrgemas koolis, — on nooresoo kestel sõjaasjanduse wastu armastust kaswatada ja võimalust mööda noori tulevasele teenistusele ette walmistada, sest üheaastaliste wabatahtlikkude kontingent, kellest ka tulevased alamohwitseriid ja ohwitseriid tulewad, saadakse peaaegalt kehtkoolist. Sõjawäe teenistuse täitmisel komplekteeritakse nimelt niimisi $\frac{5}{8}$ kõigest Jaapani ohwitseriidest. Peaaegu kõik 3000 uut wabatahtlikku, kes iga aasta teenistusse astuwad, on kehtkooli kursuse lõpetanud; peale selle arwu sõjawäele wõetawatest nekrutitest on 1,7% kehtkooli lõpetanud, f. o. neid, kes enne teenistusse astumist just koolist wälja tulid (19 aasta wanused) ja kellel küllalt sõjawäe asjus teadmisi on. Need noored mehed saawad oma hea ülespidamise ja kombulise tõttu suuremalt jaolt alamohwitseriid auksaadi. Nende keeletundmine on juba nii laialdane, et nad ifeifiswaks määrustikta ja õperaamatuid lugeda wõiwad.

Magu statistika näitab, on komisjoni poolt läbi waadatute hulgas kehtkooli lõpetanud 5%, kõlbulikus tunnistatakse ainult 2,5%, mis küll sellest tuleb, et 13 aastat koolipingil olles koolipoisid nõrgendawad oma fitmanagemist ja üleüldse häwitawad tervist.

Selle mõõduta sõjalise ettevalmistuse järelewalwamiseks koolides on haridusministeeriumi pädagoogilise komitee juures üks alaline sõjaministeeriumi liige ametis.

11. Rahwa seas tarwitusele wõetawad abindud sõjaasjanduse wastu armastuse kaswatuseks ja edendamiseks.

Jaapanlaste kõrgesti arenenud isamaa-armastuse ja valitsusele allaanduwuse juures polnud seni tarwis sõjaasjanduse wastu armastuse kaswatamiseks ja edendamiseks abindusid otsida, sest rahwas tundis ise ära, et sõjawägi on isamaale mõõdapaeemata tarwiduseks, mille abiga wiimane kuulsust ja tähtsust on omandanud.

*) 1908. a. saabit on funduslik üldine haridus maksma pandud ja praegu õpitwad koolides kõigest lastest 98%.

Terwe rida õnnelikka sõdapid töstis ka sõjaväe väga kõrgele ja rahwal on lugupidamine ja koguni armastus oma sõjaväe ja kogu sõjaasjanduse vastu. Suurtes linnades on need tunded küll weidi kängu jäänud, mis jaolt sotsialistlike ideede laialilagunemise arwesse tuleb panna. Need ideed olid ühiskitl juhustel koguni sõjaväe tunginud, kuid häwitati sealt õnnelikult ja kuni tänapäewani pole nad endid seal enam ilmutanud. Eritiiselt, nagu eelpool tähendatud, õpetatakse koolipoistele koolides kombust, milles kohuse ja ifamaa armastusest kõnelbalse, ja tuuakse näituse mitmesugustest sõdadest, mida Jaapani sõjaväel tuli pidada. Need jutustused, kusjuures raamatud ja sõjapildid abits wõetakse, ei jäta koolipoiste peale oma muljet awaldamata.

Teatamatel pühadel, nagu langenud sõjameeste mälestuse päewal, wõi mõne lahingu aastapäewal, peetakse koolides ettelugemisi sõjalistest wägitegudest, milleks lähemast garnisonist ohwitserid kutsutakse.

Weel pärast Jaapani-Hiina sõda asutati Kioto linnas prints Jusimi eesistel „Sõjakunsti Selts“, mille eesmärgiks oli rahwa keskel armastust sõjaasjanduse ja füüsiliste harjutuste vastu kasutada. Sel seltsil on juba 1½ miljoni liikmeid, kes peaaegu litult wõimlemise harjutuste, spordi, wibupüsilastmise, wehlemise j. m. oma ülesandeks on teinud. Tal on enam sportiivne iseloom.

Teisi sarnaseid organisatsioone Jaapanis ei ole — ei walitsuse ega ka seltskonna poolt asutatuid. Üldiselt harjutawad noored inimesed heameelega igasuguse spordi alal, mis nende jõudu kutsutab ja nende osawust arendab.

(Jürgne.)

Mõned tähtsamad väljawõtted sõjaväe majandusseadustest.

Karl Mitt.

(Jürg.)

Majanduse walitsemisest ühiskitl wäeosades.

Sõjaväe Seaduste Raagu XX raamatu (2 tr.) I ja II paragraafide nummerdamise järjekord.

3. Selles jaos alamal etteoodud reeglitega määratagu kindlaks jalamäe polkude majapidamine, aga need reeglid on kohustatavad ka üleüldse kõitide wäeosade, staapide ja walitsuste kohta, kus juures tuleb tähele panna, et kõit, mis räägitakse diwiisi ülemast polgu suhtes, käib ka isikute kohta, kellel temaga ühesugune wõim, — teiste ühiskitl wäeosade suhtes.

I.

Ühiskitl wäeosade ülema kohused majanduse alal.

4. Iga ühiskitl wäeosade ülema walitses selle wäeosade majapidamise üle nendel alustel ja nende õigustega ja kohustustega, mis on ettenähtud S. S. R. (2 tr.) V raamatu II jaos ja siin järgnewates paragraafides.

5. Peale S. S. R. 1869. a. w. (2 tr.) V r. §§ 434 — 439 ja 453 arandatud kohustuste ja

wastustuse majapidamise alal, on ühiskitl wäeosade ülemaad kohustatud juhtima ja järelwalwama:

a) et warustus saaks nõutud dieeti ja õigel ajal, et ta saaks wastu wõetud eht ostuteel omandatud tarwilises määrtuses ja et ta saaks määratud otstarbeks wiibimata wälja antud;

b) et kõit asjad ja sõjariistad saaksid peetud täiel määral, staatide ja tabelite järele;

d) et kõitide mündri- ja warustus-asjade tegemine sünniks kindlaks määratud muksrite järele ja õigel ajal, ja

e) et üleüldse kõiges majapidamises oleks kindlaks määratud kord ja hea sisseseade.

6. Wäeosade ülema walwab alaliselt nõbrraamatute korraliku pidamise, warustus-asjade kohta aruandmise ja raamatute ning waranduse õige rewideerimise üle selle tarwis nimetatud rewisjoni komisjonide poolt.

7. Wäeosade ülema waatab üle ja rewideerib igal ajal, ilma etteatamata:

a) rahajumme — raamatute ja laetalehede järele;

b) igasugust polkude, roobude, eskadronide ja komandode warandust, niisama ka sõdurite käes olewaid asju — raamatute ja nimekirjade järele, ja

d) kõitide majandusjaos konna ametnikkude tegewust. Waranduse ülewaatamise eht rewideerimise juures pöörab wäeosade ülema tähelepanu asjade omaduste, tähtaegade, korralikkuse ja kokuhooldmise peale. Niisuguseid ülewaatuse eht rewideerimisi, üleüldiseid eht õjalisi, paneb tema toime terve aasta keskel, wõimalust mööda, aga selle kindla tingimisega, et aasta lõpuks kõit ülewalnimeetatud oleks läbirewideeritud ja ülewaadatud.

8. Wähemalt kaks korda aastas peab wäeosade ülema sõduritelt järelepärides nende korraliku warustamise kohta kõitide neile määratud tarbeainetega selgusele jõudma.

9. Mittekorralikkuse eht waranduse raiskamise awalitaks tulekul, eht sõdurite kaebuste puhul, wõtab wäeosade ülema tarwitusele tema wõimuses olewad abinõud, et kõit jälle määratud korras oleks ja et seaduslikud kaebused rahuldatud saaksid.

10. Oma rewideerimiste ja ülewaatuste tagajärgedest, ühes kõitide oma märkustega, awaldab wäeosade ülema tingimata iga kord päewakäsus.

11. Kõit majandus-alasse puutum kirjawahetus ülemusega ning erasihtutega ja asutustega peab olema warustatud wäeosade ülema allkirjaga.

12. Polgu ülema wahetusel toimetatakse ühiskitl jalamäe ja ratsawäe osade raamatute ja waranduse rewideerimine, wäeosade wastuwõtmine ja jalamäe eht ratsawäe osade ülemateks nimetatud isikute uuele teenistuskohale saatmine siia juurelisatud määruste järele. (Õisandus I).

II.

Majandusametnikkude ametisse määramine, nende kohused ja wastutawus.

13. Polgu majapidamise ligem juhatamine antakse ühe ohwitseri eht ametniku hooleks, kes nime kannab „majandusülema“. Ühiskitl majapidamise harude ja asjaajamise juhtimine jaotatakse ära: polkudes: — laetahoidja (kes ka kortermeistriks on), haigemaja (kui see awatakse), sõjariistade ülewaataja, tööroobu ülema ja majandusjaoskonna asjaajaja wahel; teistes ühiskitl wäeosades jaotatakse ülewalnimeetatud majandus-

lised kohustused nende ametnikkude wahel, kes maks- wate staatidega selleks määratud.

Märkus. Polgu ülemal on õigus korter- meistri kohustetäitmisel ka teiste ametnikkude hoolets anda ehk selleks nimetada polgu staabi juure komandeeritud ohwitseridest ühte ohwitseri (S. S. R. V raam. 2 tr. § 462), kes neid kohuseid ka sõja ajal mõiks täita, ühel ja teisel juhumiisel seaduse järele wastutust kandes.

14. Majandusametnikkude walimise kord üleüldisest polgu ametnikkude nimekirjast on äranäidatud S. S. R. V raam. (2 tr.) § 458 ja VII raam. 2 tr. §§ 515—518; w. „Adjutantide käsiraamat“, 1908. a. tr., lkt. 288—290.

15. Ametnikkude wahetusel wõtab uuesti ametisse nimetatud isik oma eelkäijalt waranduse ja asjaaja- mise raamatute, nimekirjade ja dokumentide järele wastu, faktiliselt kõige rewideerides, kui tarwis peaks olema, siis majandusülemale juuresolekul; wastuwõt- mise ja äraandmise üle kannawad mõlemad komando järjekorras ette, millest siis polgu päewakäsus awal- datakse.

16. Peale kohustuste, mis alamal §§ 21—26 ülesloetud, kuuluvad iga ametniku üleüldiste kohustuste hulka: abinõude otsimine, et wõimalust mööda kasu- likult majanduslisi operatsioone täide saata ning maja- pidamist üleüldise heade tagajärgedega juhtida, selleks peawad nendel majandusülemale teatama kõigidest korraldustest, mis nendele alluwates majapidamise jaos- kondades tarwilikud on; niisama peawad nad teatama kõigidest raskustest ja takistustest, mis nende hoolets usaldatud toimetuste ehk nendele antud täht- susest ette wõimad tulla.

17. Juhtumisel, kui keegi ametnikkudest tema otskohuse walituse all olewad summad ehk waranduse ära raiskab, kannab süüdlane nii hästi isiklikult — tee- nistuse alal — kui ka ainelist wastutust; kui selle juures äraraisatud summat süüdlase palga ja oman- dusest wõimalik katta ei ole ja kui juurdlusel abil tõe- datud saab, et polgu ülem ja majandusülem rais- kamist ära hoida pole wõinud, siis kaetakse kahju kroonu poolt, aga süüdlane antakse kohtu kätte; kui aga raiskamise põhjusel oli puudulik järelewalwamine ja kui raiskamine nii sai toimetatud, et tarwilise tähele- panu ja kohuste täitmise juures ülemuse poolt seda mitte poleks olnud, siis wastutawad waranduse rais- taja eest, peale tema enese, weel polgu ülem, majandus- ülem ja ka rewisjonikomisjonide liikmed, kes ei olnud raiskamist mitte awalitult teinud, oma warandusega, muidugi sel juhumiisel, kui süüdlaselt raisatud summat wõimata kätte saada.

Märkus: Määrused, mis selles (17) ja eel- mistes (15 ja 16) paragraafides awaldatud, käiwad ka nende ohwitseride kohta, keda polgu ohwitseride koos- seisust ametikohuste täitmiseks nimetatakse.

(Särgneb.)

Ludendorffi sõjamälestused.

Särg.

IX.

1916. a. sügisel sai sõjawägi ainult pisut weel täielist jõudu kodumaalt lisaks. Ebaoludele pole see

tänini weel wiinud. Wägi oli wäsinud ja kurnatud, kuid tema waim ja meeoleolu olid head.

Ühendus kodumaa ja wäe wahel oli lähedane ja wastastikune.

Koju puhkusele lasti mehi wõimalikult suurel mää- ral. Alati on aga puhkuseleminejate arw wähem olnud, kui seda soomis wägi ja ka mina. Kuigi sõja seis- torda arwesse ei wõtata, siis takistafid juba liikumis- olud soowitud arwu meeste kojulaskmist. Sõjaliste pingutuste puhul pidi kojulaskmist piirama.

Ka haawatud ja haiged töid kodumaale sõjawäjal- t sõna ja sõjawägi omalt poolt kuulis kodumaast kisa- wägebelt ja terweksaanult.

Kirjade, lehtede ja pakide liikumine oli hea, lehtede walitus ei tehtud wäljawaes mingit kitsendust. Ainult mõned iseseiswate sotsialdemokraatide healeksandjad olid keelatud. Teatud lehe keelamise õigus oli sõjawäe ülemkätutajal. Minu teada on nad ainult ükssuul kor- dil seda õigust tarwitanud.

Sõjawägi sai sel ajal alles nõutawal määral ase- wägesid. Kuid neid ei wõinud mitte ainult olewate wäeajagude täiendamiseks tarwitada, waid ka uued diwis- jonid pidi neist moodustama. See oli selleks tarwilik, et läänes ja idas oodatawail waentase kallaletikumistel operatiivselt wõimalik oleks wabamalt talitada. Nõnda moodustatud — igatahes olewate pataljonide kulu — 13 diwisjoni wõisid 1917. a. kewadel juba wõitlus- wõimulised olla.

Kaewõitluse oli enesega nähtuse kaasa toonud, et wäed, kellel iseäralised tööd puudusid, kõigugused oma majanduskorraldused sisse seadfid. Need olid hari- likult maapinnaga seotud ja nendes töötawad mehed jäid maha, kui diwisjon teise kohta saadeti. Siit telli- fid kõigugused segadused, mille läes kõik kannatas. Sellepärast moodustati iga diwisjoni mahajäänud mees- test paigaline majandusrõud. Seega lahkusid nad oma endisest wäeosast. Selle korraldusega kõige rohkem ta- batud pataljonid jäid meeste arwu poolest wäiksemaks; see wähenamine oli ka iseenest tarwilikult saanud, sest noored rooduülemad ei suutnud enam kui 200-me- heltsi roodu sisse wõtta teenistuses kuidagi ülewaadata ega wõitluses juhtida.

Diwisjonid said suurüksiwäe komanderi. Moodus- tati mitmed uued wälja- ja raske-suurüksiwäe osad. Loodi iseäraline wäljasuurtükkwägi, kes wäljaspool diwis- joni seistes wõitlusliinidel diwisjoni suurüksiwäge pidi kõwendama. Diwisjonide 9 patareist polnud 2—3 km. pikkusel liinil küllalt. Tarwidus suurüksiwäe järele oli toledasti kaswanud.

Uute sõjariistadega käskäes käis ka wägede uus paigutamine.

Õhuwõitlusriistu, nimelt lenduri warustust, täien- dati. Nad olid juba niisuguse tugewuse omandanud, et tarwilik oli neid iseäralise kindrali juhatusel anda, kes oma korda wäljawaes peastaabi ülemale käsu alla kuu- lus. Õhuwõitlusjõudude efineseks lamandajaks sai kindral v. Höppner. Armees peastaabi juhatajana ja sõjawägede käsutajana lugupeetud, edendas ta jõudu- mööda seda tulewiku sõjariista.

Tema lähemaks abiks oli ooberst Thomsen, kes tänini iseseiswalt õhuwõitlustegewust juhatanud. Pea- staabi piiuete peale juba enne sõda waatamata, alga- sime wõitlust itlagi puudulikkude õhuwõitlusjõududega. Saksamaa ja Saksa sõjawägi wõlgneb tänu ooberst Thomseni wõimsale loomisjõule ja kodumaal töötawale

ooberstleitnant Siegertile, kui meie õhuvõitlus-abinõud sõjalestes ikka enam edukalt arenesid. Nüüd pandi peardõhtu jahilendurite ja nende varustamise peale hea mõttlusriistaga, kuid ka teised tüübid ei jäänud vähefeks. Ka pommipildujaid laewastikke peeti meeles.

Sennumafin eralbus maaväe mõttlusabinõude hulgas. Alvanefid liig suured eesmärgid. Merewägi hoidis ta alles enda pirkonnas.

Sennumafinate tõrjeriistad tehti täielikumaks ja nende arvu suurendati; tõrjumisteenistus liini ja kodumaa tarwis organiseeriti kõige laiemal alusel. Ka see nõudis inimesi ja materjali, mida liinilt pidi võtma.

Kaewikusõda ei annud ratsaväele mingit tegevusvõimalust. Juba varemalt oli hakatud ratsaväerügementidest ratsasuurtükiväe-rügemente moodustama pataljoni tugevuses ja nüüd jatkati seda tegevust. Maaaitfelaste ratsa-salgab saadeti laiali. Hobuseid oli suurtükiväe moodustamiseks ja moonaveoks hädasti tarwis. Hobuste kadumine sõjaväes oli haruldaselt suur, erapooletuist riikest fiskevedu tähtsufeta. Kodumaa ja okupeeritud maakonnad ei suutnud auksid täita. Oli palju tühje paite. Meie palawawereline tõug oli sõjas hästi vastu pidanud, kuid meie külma-verealiste kergem liit polnud küllalt suursugune ja tõupuhtus mitte küllalt arenenud; raste liit ei suutnud sõja pingutustele kuidagi vastu pidada.

Ülem väejuhatus pidi kolonnid ja woorid, mis seni otsesed divisjonide alla kuulusid, sõjavägede peale ära jaotama ja seal nad paigalisteks muutma. Raitfelahingutes alalistel divisjonide wahetamistel oli raudteedel väga palju tööd, kui kolonnid ja woorid kaasa wiidi. Ma lahetsin minule peale suunitud abinõu, sest teenistuse walwus ja hoolitsemine oli divisjoni poolt parem kui armeedes ja wäärühmades.

Seisukohtade ehitust toimetati läänest kawa-kindlalt, misjuures plaantofade sügaw jaotus ja paigutamine ka oma wälmise kuu poolest kõige piinlikumalt maastiku kohaselt korraldati ja igalpool kontrolleeriti. Jdas wõidi enam wanade wormide juure jääda. Peale kahe suure strateegilise seisukoha ehitamise läänest olid peale selle veel kõigil liinidel suured tööd teha; nii näit. tehti peajasjalikult Flandrias, Arras'ist ida pool ja Verduni all olew seisukohtade süsteem sügawamaks ja ka Elsaßi Dothringi liin tugevamaks, kus seni väga wähe oli sündinud. Sõjaväed olid seisukohtade ehitamisega libedasti töös, solbat ehitas omale elulaitset. Kodumaalt saadud tööjõust ei jätanud pika wäeltini tarwis. Sellepärast pidime lahjuks ka wäge seisukohtade ehitamiseks tarwitama; seega kaotasime puhkuse ja aja õpetamiseks; lahklõla mõlema nõude wahel oli loomulik. Sõjaväed tahtsid — see oli neil kõige pealt — ikka ja ikka ehitada, kuna ooberstleitnant Wetzell ja mina wäe õpetamiseks tarwidust toonitasime. Tehti väga palju kottuleppeid.

Wäe õpetamiseks eelseiswa suure kaitse sõja tarwis anti eeskiri: „Tõrjelahing“. Kõige suurem teenus selles on ooberst Baueril ja hauptmann Geyeril, kel oli iseäranis suur taktikast arusaamine ja selge wäljenduswiis.

Wastandina endisele kaitsele, mis seisis langetes, kergelt tuntawates liinides ja tihedas meestereas, loodi nüüd sügawamale ulataw tõrje, mida logedomates ja liikuwamates wormides pidi korraldama. Pärast wõitlust pidi seisukoht loomulikult mele kões olema, kuid jalawäelasel polnud enam tarwis welda: siin seisja ja sõuren ma, waid temal oli õigus teatud piirides waen-

lase tugewa tule eest kõrwale hoida. Wastupealetungimisel pidi kaotatud liin tagasi wõetama.

Nüüm, mille tähendus terawa pilguga juhatajad juba enne sõda olid toonitanud, sai jalawäes kaewikuvõitlustel peaõhufeks. Alamohwitseride tähendus rühmajuhatajatena kaswas. Tal.ika individualiseerus ikka enam ja enam.

Ohwitseride, alamohwitseride ja meeste halwenewa õpetuse ja kaswatuse juures alamatele juhatajatele ja solbatile suuremaid nõudeid esitada oli lahklane ettewõte, mille kordaminekus mitmed tähtsamad sõjaväelased umbusklikud olid.

Minu staabis käisid lained kõrgelt; ka mina pidin läbi wõitlema ja ma sain uue taktika poolehoidjaks. Ka kõik muu, mida Somme lahing suurtükiväe ja lendurite kui ka kõigi teiste sõjariistade koostõõtamise kohta oli õpetanud, wõeti uues eeskirjas arwesse. See sai togu meie ja lepinglaste sõjavägede õperaamatuts sel määral, nagu olud seda lubasid. Wiimase kitsenduseta oleks see eeskiri lahjulik olnud, temas awaldatud nõuetele wõisid ainult need sõjaväed wastata, kes, kuigi mitte just kõige paremini, ometi teatud ennasalgawa andumuse ja tõõise meheliu kaswatusega olid läbi imbunud.

„Tõrjelahing“ sai oma täienusus „Õpe-eeskiri jalawäele sõja ajal“, mis oli maksma pandud kindral Fritz v. Belowi sõjaväe ülemkomando juures. See eeskiri on tunnistufeks nimetatud kindrali sügawast arusaamisest meie jalawäe kohta. Minu staabis tekksid veel teised eeskirjad erisõjariistade ja seisukohtade ehitamise kohta. Õpe-eeskiri suurtükiväele ei saanud selle talwe jooksul veel walmis. „Tõrjelahingus“ leibusid tema kohta käiwad õkullifemad määrused. Sõja testuwel selgus, et „lastefunsi“ ei tule veel wanaraua labusse heita, waid et teda iseäralise hoolega peab õppima. Selleks otstarbeks anti wälja wastawad kullirjad suure peakorteri suurtükiväe kindrali poolt ja jaotati sõjaväe keskel laiali.

Kõigis tegevusharudes walitses sõjaväe keskel elaw waimline elu. Sõjaväega seisme lähedas mõttewahetuses. Armeel sai kõige paremat, mis meil anda oli.

Paberlised eeskirjad õfki ei aidanud, nad pidid ohwitseridele ja solbatile luusse ja lihasse minema. Me korraldasime kõrgematele wäejuhtidele ja kindral-jaabohwitseridele Valenciennes'is kursused tõrjelahingu seletufeks. Seda sama korraldas ka Saffa kroonprints Sedanis.

Sõjavägede juures olid kõifugused kursused, iseäranis õpetati noori ohwitseri kui roodujuhatajaid ja alamohwitseri.

Kõigi sõjariistade juures oli peatingimufeks korralikufu alalhoõdmine ja kindlustamine; ilma temata pole mingifugune sõjavägi mõimalik. Ta pidi ka nüüd wastutaaluks olema paljudele paratamata nãhtustele sõjaväe elus. Ülaluks-kõifumus muutus wäeõfobe laialipillamise ja alalise wahetamise tagajärjel ikka halwemaks. Omaabi hãdaoht kaswas. „Minu“ ja „sinu“ tundmus lãks jagedasti kaõffi. Nõides ja warustus oli halwenenud, korrashoõdmine lãks selle tagajärjel raslemaks. Paljud põhjused, iseäranis walgustufe puudus koobastes, aitafid wãlmufe langemiseks kaasa. Solbat lastis asjad oma pead minna. Sõjaelu pidi inimese peale mõjuma. Tugewad iseloomud karastafid, aga neid oli wãhe; laimate hullade kõõblus pidi lahju kannatama, seda rõõlem, mida kauem sõda kestis. Ükski mõõtleja sõjamees ei wõinud selle ees filmi sulguda. Nõnda oli kõigis sõdades olnud. Seda suurem pidi olema tarwi-

bus nimetuse järele kodumaa poolt, kes ise pidi tugem olema, tarvidus kohusetundmuse ja mehifuse järele. Väliselt oli see wiis, kuidas soldat awalikkudes koh-tades liitus ja au andis, kindlaks prooviks sõjaväe väärtuse kohta. Polnud kõit hea, mis seal näha jai.

Jalaväele õpetati uusi vorme ja lastmist, igalpool korraldati rühma- ja roobujuhatajate kursused.

Kuulipildujate tarwitamist õpetati kõige laiemal määral, kättide osakonnale korraldati iseäraline harju-tuskoht.

Suurtükivägi parandas oma lastesõjaväest ja len-duritega koostõdamist suurtükiväe lastepildidel. Väga paljude uute väeosade moodustamisega tekkinud lõd-wenemine nõudis parandamist ja kõigi liiniosade ühe-sugust arendamist.

Ka miniwiskajate osakonnad, kantšikaewasjad ja luu-rajad said oma harjutusplatsid, kus sellekohaseid kohus-tusi ka teiste väeosade ohwitseridele õpetati.

Õpetust jatkati wahetpidamata niihästi liinil kui ka liini taga. Siitus elu, nagu me temaga rahu ajal har-junud. Igalpool püüti sõjaväe tema rastele üles-andele ette walmistada ja tema kähjusid wäljakannata-tawaks teha.

Kodumaa töötas nendesamade põhimõtete järele. Põhitingimised olid aga ebasoodsad, õpetajad wananenud. Toitusolud olid pundalikud, asewäed liig lähedalt kodu-maaga ja liig lõdwalt sõjaväega seotud. Minu soom oli sõjavägede õpetamist wäelini taga netrutite kogumis-paitades korraldada. Algas oli juba tehtud. Pärast fündis selles fihis veel enam.

Iseeneselti mõista oli minu ja kõigi juhtide püüe sõjaväe praktiliste lõddegaga mitte ära wälkuda. Reha-lit rahm oli paratamata tingimiselt ka korralikkuse alal-hoidmises ja ainult tarwiliku puhkuse juures juures suutis soldat pikkamisi rõhutada meeleolust toibuda. Pidi mu-retsema, et tal hea ulualune oleks. Tühjades barakkides oli puhkamine wõimata. Korteri fisseseades pidime maaelanikkudest wõtma. Rahjaks polnud need igalpool jaadawal ja sellepärast pidi sõjavägi nad liikudes kaasa wõtma. Soowitud lahutuselt oli heameelega kuulatud sõjamuusika, mitmesugused tehnilised mängud, tino ja muud etendused ning raamatud.

Rahuaegiste alamohwitseride read olid harmenenud; suur osa neist — nagu ohwitseridefiski — oli waenla-sega wõideldes langenud, teine osa wormis uusi wäe-osasid wõi õpetas kodumaal noori. Liinil saadud ase-jõud ei muretsenud meeste eest ja neil puudus kool-Elu kaewikutes häwitas korralikkuse kahjaks aukraadide wahed; autoriteedi langemine ühes sellega oli parata-mata. Suurem osa alamohwitseridest jäid eeskujuli-kuits wõitlusjuhtideks ja ohwitseride ustawateks abi-meesteks; nad täitsid truult oma rasteid kohuseid; ifamaa wõlgneb ka neile iseäralist tänu.

Ohwitser tundis täiesti oma tõsist ülesannet, wäe kaswataja ja õpetaja olla. Ka seda pidi õppima. Rahu-ajal tarwitas ohwitser 12—15 aastat, et roodu üle-maks saada. Selle aja jooksul oli kõit tarwilik talle luusse ja lihasse läinud: tal olid teenistuslised tead-mised, ostas meestega ümber läia, oma alamate eest muretseda. Niiid pidiid noored mehed juba 2—3 aasta pärast roodu juhutama. Mõned said sellega toime, tei-seid mitte. Ka see wõime on anne, inimliku takti ja kaswatusse saadus. Hoolsus ja wahusus ei aita siin igalord mitte. Kodumaal kui ka frondil muretseti roodu-

juhtide õpetamise eest, kuid ifka kostwal taebtusel roodu-juhatajate oskamatuse üle oli sügaw õigustus. Meile efines tõsine nähtus. Oli karta, et ohwitseri ja sol-dati eeskujulik wahelord häwineb.

(Järgneb.)

Segateated.

Soome sõjalaewastiku ehitusprogramm.

Militär-Bochenblatt awalab järgmised and-med Soome sõjalaewastiku ehitusprogrammist: Ehi-tatakse ainult niisuguseid laewu, mida skäärides tarwi-tada wõib. On ette nähtud: 4 torpeedohäwitajat igaüks 1500 tonniga, 8 torpeedopaati igaüks 800 tonniga, 30 torpeedomootorpaati à 700 tonniga, 1 mootorpaat wealuuste paatide jaoks, 6 rannajuur-tüüpipaati à 600 tonniga, 1 transportlaew wedelate põletisainete jaoks 771 tonniga. Peale selle 6 suur-tüüpipaati Laboga, Saima ja Päijärwi jaoks. See programm kawatsetakse kuue aasta jooksul teostada, kusjuures tulud 560 miljoni marga peale on arwatud.

Saksa sõjaväe wähendamine.

Verfailes'i rahulepingu järele peab Saksumaa oma sõjaväe 100.000 mehe peab wähendama. See wähen-damine peab 31. detsembriks 1920 teostatud olema. Sellekohaselt on ka Saksa kaitseminister Dr. Gessler käsu awaldanud, mille järele kõit ohwitserid, fänitäär-ohwitserid ja weterinäär-ohwitserid, kes kuni 31. det-sembrini uuesti riigikaitsemäkke ei ole arwatud, teenis-tusest wabastatult loetakse.

Üleskutse.

Tartu linna „Sõdurite Kodu“ palub kaaskodanikka, kes sõduritele wõiwad ja soowiwad waimuwara pakkuda, temale raamatukogu jaoks kirjandust saata järg-mise adressi järele: Tartu „Sõdurite Kodu“, Lutsu tän. № 2.

„Sõdurite Kodu“ wanem.

Toimetusele tulnud kiri.

W. A. „Sõduri“ toimetust!

Lugesin ajalehest, et Tallinnas on awatud Sõdu-rite kodu, ja siis tuli minul meelde, et farnane asutus oli Tallinnas juba 1917. a. sügisel olemas. „Eesti Sõjaväelaste Kodu“ nime all — S. Brotusmäel.

Sel asutusel oli juba wäikene raamatukogu, mõnda spordi abinõudest, mõned mängud ja ka mõnesugust mööblit.

Kui ma ei efki, siis oli ostetud 100 tooli, liiw-klawer j. n. e.

Kas on need asjad sõdurite kodule üle antud? Kui ei, — siis kas ei leiduks Tallinnas keegi tolleaegse Eesti sõjaväelaste kodu tegelastest, kes waevaks mõtaks järele waadata, kas need asjad: mööbel, klaver, raamatukogu, spordi abinõud j. n. e. on, ja neid sõdurite kodule üle anda, misjulgusel asutusel täieline õigus on nende omandamiseks.

Kuulu järele olid toolid ja klaver minewal aastal kellegi eraisitu käes tarwitada.

Sooowida jääks, et kui nimetatud warandus veel sõdurite kodule üle antud ei ole, siis see wiibimata üle antaks, mis omalorda praegusel ajal kaunis kena summalese peale sisseseadmise tulustid wähendataks.

S. Rõigas.

Tartus, 4. detf. 1920.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Tõrwand.
Wäljaandja: Sõjawägede staab.

Tellimiste wastuwõtjaid

palume oma arweid ära õiendada.

„Sõduri“ talitus.

Raubanduse ja tööstuse osatühisuse
„Energia“ esimene

peakoosolek

on 12. detsembril s. a., kell 15, Tallinnas,
õhmitseride kafinos.

===== Wäewatord: =====

1. Koosoleku awamine.
2. Koosoleku juhataja walimine.
3. Ujutise juhatus aruanded.
4. Juhatus liitmete palk.
5. Walimehed.
6. Lääbirääkimised.

Tähenõus: Kui tarwitit arw liitmeid koosolekule ei ilmu, peetakse samal päewal kell 16 teine koosolek ära, mis ilmupub liitmete arwu peale waatamata otsusewõimuline on.

Tallinnas, 28. now. 1920.

Ujutine juhatus.

Sõjawägede Staabi kirjastusel

ilmusid trükist:

Kuulipilduri käsiraamat

juhatus Maksimi, Lüüsi ja Kolti süsteemiliste kuulipildujate ning Madseni automaat-püssi tarwitajatele.

Hind 30 marka joonistustega ja 10 marka ilma joonistusteta.

Inglise wintpüssi kirjeldus.

(1914 a. algupära).

Hind 8 marka ühes joonistustega.

Saada sõjawäe trükikojast, Tallinn, Rütli tän, nr. 13.

